

FREDNINGSVÆRDI ER

DET SVENSKE KONSULAT

HELSINGØR KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

08.05.2013
Maria Wedel Søe
217-7.82.07/217-0001

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Helsingør Kommune
Stengade 46A, 3000 Helsingør
Det Svenske Konsulat
1918
*Forhuset (ca. 1784, muligvis af Carl
Frederik Adelcrantz).*

BYGNINGSBESKRIVELSE

Det Svenske Konsulat ligger i Stengade, der er den største gågade og handelsstrøg i Helsingør bymidte. Forhuset ligger sammenbygget med gadens øvrige bygninger. På gårdsiden er forhuset bygget sammen med et sidehus og et baghus, disse bygninger er dog ikke omfattet af fredningen og er derfor i det følgende ikke beskrevet.

Forhuset er opført i grundmur i tre etager mod gaden, mens der kun er to etager mod gården, hvilket giver et asymmetrisk tag. Bygningens mure er pudset og malede, med mørkegrå sokkel, hvid facade og lysegul gårdside samt en på begge sider hvidmalet, profileret gesims. Facadens to midterste fag er fremhævet i en midtrisalit, der i stueetagen udgøres af et gennemgående portrum, der er markeret af en bred sandstensportal. Stueetagen er i øvrigt refendfuget, og herover ses en kordongesims. Mellem første og anden etage er murblændinger, der i midtrisalitten er udsmykket med pudsdetaljer. Tillige er facaden prydet med en bevinget og kronet medaljon over porten og en kronet kartouche over gesimsen med Gustav den III's initialer. Både medaljon og kartouche er malet grå og blå med guldmalede kroner og initialer. Bygningen har et heltag belagt med sorte teglsten, der i tagfladerne har enkelte små støbejernsvinduer og mod gården to svagt buede kviste med tofags vinduer samt to skorstenspiber i blank, gul mur i tagryggen. Portrummet lukkes mod gaden af en nyere, gråmalet fyldningsport. I portrummet findes flere nyere hvidmalede pladedøre ind til hver side af bygningen. I facadens stueetage er tillige en nyere, tofløjet dør ind til et apotek samt store svagt buede vinduespartier med hvidmalede sålbænke. De øvrige vinduer mod gaden er udført som korspostvinduer med enkel opsprosnings af den nedre ramme. Modsat er gårdsidens vinduer torammede i stueetagen og krydspostvinduer på første etage, og alle er udført med småtopsprossede ruder. De fleste vinduer er ældre og alle er hvidmalede.

I det indre er der indrettet apotek i stueetagen, med butik vest for porten og personalerum øst for porten. De øvre etager fungerer som

repræsentationslokaler for ”Det helsingørske Skydeselskab” med en lang række stuer en suite mod gaden og et trapperum samt toiletter mod gården. Loftet står delvist uudnyttet med en ældre tømmerkonstruktion og enkelte opbevaringsrum. I stueetagen er alle overflader nye, som linoleumsgulve, nedhængte gips- og akustiklofter samt nye døre. De øvre etager er derimod velbevaret med traditionelle overflader og ældre bygningsdetaljer, herunder pudsede vægge og lofter med stuk, fyldingspaneler, tofløjede fyldingsdøre med gerichter, dørstykker, spejle og ovnnicher, hvoraf en stadig har bevaret en ældre ovn samt ældre anverfere og stormkroge ved vinduerne. Vinduerne har endvidere nyere forsatsrammer. Gulvene er nyere, mønsterbelagte parketgulve.

— BYGNINGSHISTORIE

Helsingørs bygningskultur har været tæt forbundet med byens politiske og økonomiske historie. Opførelsen af nye bygninger har hængt stærkt sammen med de svingende indtægter byen fik fra Sundtolden, den livlige handelstrafik, voldsomme epidemier og forskellige kongers byggeaktiviteter på Kronborg samt militære konflikter i nærheden af byen. Helsingør har i tidernes løb været forskånet for store brande, hvilket betyder, at byen har bevaret en kerne med mange middelalderlige bygninger.

Helsingør voksede frem omkring Sankt Olai Kirke, den senere domkirke. I 1425 pålagde Erik af Pommern alle handelsskibe, som passerede igennem de danske farvande en afgift, den såkaldte Øresundstold, og samtidig opførte han borgen ”Krogen” for bedre at kunne håndhæve tolden. I 1577 lod Kong Frederik d. 2 ”Krogen” nedrive og opførte i stedet det nuværende Kronborg. Erik af Pommern udlagde også byplanen, hvis hovedstruktur er bevaret til i dag, og som er kendetegnet ved en regulær inddeling i nogenlunde regelmæssige firkantede karreer. Fra byens centrale gade, Stengade, anlagde man en række smalle stræder ned mod stranden, hvor Strandgade senere blev anlagt.

Opførelsen af borgen og ikke mindst Øresundstolden fik stor betydning for den lille by, fordi hundredevis af skibe ankrede op ved byen og provianterede der og dette blev grundlaget for en rivende udvikling, hvilket kom til at sætte sine spor i en rig bygningskultur. Helsingør fik ligeledes udvidet købsstadsrettigheder, og for at sikre et øget indbyggertal, fik byens borgere skattefrihed på enten fem eller ti år, når de byggede nye huse, alt efter om huset man byggede, var opført i træ eller sten.

I 1780 købte den svenske stat en ejendom i Stengade, men da denne var i yderst ringe stand besluttede man i 1783 at rive bygningen ned og i stedet opføre et nyt posthus med standsmæssig konsulat og

tilhørende bolig. Det nye hus, hvis opførelse påbegyndtes i 1784. Hvem der var husets arkitekt vides ikke, men flere kilder gætter på den svenske arkitekt C.J.Adelcrantz. Huset blev ikke alene med sin stil anderledes, men skabte rent fysisk et brud i rækken ved på daværende tidspunkt at rage højere op end nabobygningerne.

En stor del af både byggematerialer og udstyr blev importeret fra Sverige. Stenhuggerarbejdet blev udført af gotlandsk sandsted på et svensk værksted, og det samme gælder en del af de indvendige snedkerdetaljer på første sal, herunder spejlrammer og dørstykker. Dørstykkerne er fremstillet i Stockholm i 1787 af billedhugger Pehr Ljung. Fire af dørstykkernes medaljoner er udført med afstøbninger der er tilsvarende, dørstykker som Pehr Ljung udførte til Stockholm slot i 1783.

Det Helsingørske Skydeselskab overtog bygningen i 1903.

— KILDER

Helsingørs gader og stræder i mands minde. Stengade 1901-2001, Kenno Pedersen, Nordisk Forlag for videnskab og teknik, 2002.

Huse i Helsingør, Selvskabet til bevarelse af gamle bygninger i Helsingør, 1992.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Det Svenske Konsulats miljømæssige værdi knytter sig til dets placering langs Stengades nordlige side, hvor den som en del af husrækken er med til at fastholde byens historiske hovedstrøg. Hertil kommer, at bygningen er med til at definere det stringente og konstruerede gadeforløb med inddeling af karreer i Helsingør.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Bygningens kulturhistoriske værdi knytter sig i det ydre til udformning som en tre etagers palæbygning, der med sine rige murdetaljer afspejler, at bygherren var den Svenske Stat. Samtidig påviser bygningens placering i Helsingør, at byen var et strategisk vigtigt punkt midt i Øresund og har givetvis spillet en stor rolle for Gustav den III, der i mange år ønskede at genrejse Sveriges storhed. Bygningen er endvidere opført efter den sidste store nordiske krig, hvor man begyndte at styrke de internationale samarbejder og netop derfor sikkert har set et behov for at oprette et Svensk konsulat i Danmark. De forskellige bygningsdetaljer og materialer afspejler tillige den svenske forbindelse ligesom detaljernes udførelse der har flere stilmæssige referencer til Sverige end til Danmark. Den tydelige

forskel mellem gadesidens og gårdsidens detaljeringsgrad og højde afspejler klart hierarkiet herimellem, hvor det netop var på facaden man ønskede at fremvise magt og rigdom.

Tillige er der kulturhistorisk værdi i medaljonen og kartouchen over gesimsen, da disse med guldkroner og Gustav den III's initialer underbygger fortællingen om bygherren.

Bygningens stilmæssige træk fortæller endvidere om tendensen i perioden, hvor man stadig ønskede 1700-tallets barokke/rokoko symmetri med centreret fokus på de midterste fag, svagt relief, refendfugning og småtopsprossede korspostvinder på gårdsiden, samtidig med at facades enkelhed og korspostvinduer peger mod klassicismen, der kom til at præge det meste af 1800-tallet.

I det indre vidner de mange ældre bygningsdetaljer som paneler, døre og vinduesdetaljer om bygningens høje alder samtidig med, at de forskellige stilarter afspejler tiden mellem barokken og klassicismen. Dørenes retvinklede fyldinger og enkle gerichter er typiske for klassicismen, mens barokken især genfindes i de svungne og detaljerede dørstykker. Detaljering af de forskellige bygnings-elementer og dørstykkernes motiver sørger for, at Sveriges tilknytning til bygningen fastholdes.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi ved bygningen knytter sig i det ydre til facadens symmetri, der er bygget op omkring det fremhævede midterparti, der fremstår markant grundet det brede og tunge portparti, vinduernes og blændingsfelternes rigere detaljer samt den kraftigt malede medaljonen og kartouchen. Modsat midtrisalittens vertikale retning, er de øvrige fags detaljering med til at skabe en mere horisontal retning, hvilket skyldes refendfugningen, de taktfaste vinduesrækker og etagerens adskillelse af enten kordongesims eller blændingsfelter.

I det indre knytter den arkitektoniske værdi sig især til første salens tre stuer en suite mod gaden, hvor dørene ligger en filade og giver et harmonisk sammenhæng og kig på langs af rummene. Hertil kommer interiøret i hver af stuerne, der med forskellig aptering som enten brystningspaneler eller helpaneler og skiftende dørstykkemotiver og mønster i parketgulvene gør hvert rum unikt. Samtidig er der en del bygningsdetaljer som vinduespaneler og tofløjede fyldingsdøre med kraftige gerichter der gør at rummene indgår i en velorganiseret helhed. Detaljerne er yderst velproportionerede, især i den midterste stue, hvor helpanelerne skaber et elegant og enkelt udtryk, der skyldes fyldingerne bemærkelsesværdig proportionering med en lang og smal fylding, der tillige genfindes i vinduespanelerne.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier for Det svenske Konsulat knytter sig i det ydre til bygningens dekorerede facade og enklere gårdside samt til det gennemgående portrum og det delvist ubrudte, sortglaserede heltag med skorstenspiber. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning og de mange pudsdetaljer, den store portal omkring porten med tilhørende medaljon og øverst den store kartouche samt de ældre vinduerne med alle detaljer.

I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den traditionelle grundplan med stuer liggende en suite mod gaden med døre en filade samt det bevarede uudnyttede store tagrum med den ældre trækonstruktion. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning, herunder trægulve, pudsede vægge og lofter med stuk. Endvidere gælder det de mange bevarede bygningsdetaljer, herunder hovedtrappen, stuerne paneler og døre med greb, beslag, gerichter og dørstykker samt ovnnicher, ovn, spejle og de mange ældre anverfere og stormkroge ved vinduerne.

— ANBEFALINGER

Generelt bør bygningens interiør i stueetagen styrkes i retningen af et fremstå i en for bygningen mere tidstypisk og traditionel materialeholdning.